

WILL ESG STANDARDS CHANGE BUSINESS

Plamen Iliev

New Bulgarian University-Department "Economics" Sofia, Bulgaria, kaviplas@abv.bg, pkiliev@nbu.bg

Abstract: Until a few years ago, the purpose of the business investing was to increase revenue and quick returns for the owners, without taking into account how all this affects nature in a social and ecological aspect. In recent years and under the influence of the crises, more and more companies are already reviewing their place, taking into account the public interest, which led to the emergence of CSR, or business responsibility in a corporate and social direction, and recently we already have ESG (Environmental, Social and Governance, or corporate management aimed at environmental and social responsibilities. ESG is based on three conditions or components that assess or influence the sustainability of investments made, related to the environment, social impact and corporate responsibility of management, which should improve returns for owners, reducing investment risk and aiming to increase value. Environmental factors are as a manager of nature regarding observed climate changes, toxic emissions released and greenhouse effect, social focus is regarding personnel selection and management, relationships with contractors, labor safety, etc., and corporate governance concerns training and opportunities, and leadership qualities, remuneration, auditing and control, as well as ensuring openness and access to management, etc. ESG is a framework for looking at how a company impacts the environment and society, and managers to facilitate business should consider the impact of the three factors mentioned to facilitate the integration of the framework. It would be good for every business to go through a certain process to determine the important topics through the lens of ESG and plan the future for their business to meet the changing business environment. ESG is implemented through the application of standards and relevant reporting, based on the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), which specifies from 01.01.2024 that organizations with more than 250 employees and/or a turnover exceeding 40,000,000 euros to prepare reports on what is ESG impact.

Also essential is the Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), enabling investors to focus their efforts on environmental impact, social impact and governance issues. There is also the Unfair Commercial Practices Directive (UCPD) to protect various consumers from various misrepresentations and frauds by traders. There is also an EU Taxonomy to create different parameters to measure the degree of sustainability of different processes and activities. The regulator behind ESG, the European Green Deal, aims to make Europe a climate-neutral continent in the coming years. The main point is the European investment plan, which can provide about one trillion euros of investments in this direction by 2030.

Keywords: ecology, standards, accounting, environment, management

ЩЕ СЕ ПРОМЕНИ ЛИ БИЗНЕСА С ESG СТАНДАРТИТЕ

Пламен Илиев

Нов български университет-Департамент "Икономика" София, kaviplas@abv.bg , pkiliev@nbu.bg

Резюме: Допреди няколко години целта на бизнеса, който инвестира е да увеличава приходите и бърза възвращаемост за собствениците, като не се отчиташе как всичко това въздейства на природата в социален и екологичен аспект.

През последните години и под въздействието на кризите все повече компании вече преразглеждат своето място, като се съобразяват и с обществения интерес, което доведе до появата на CSR, или отговорност на бизнеса в корпоративна и социална насока а напоследък вече имаме и ESG (Environmental, Social and Governance, или корпоративно управление насочено към екологични и социални отговорности. ESG се базира на три условия или компонента с които се преценява или влияят върху устойчивостта на направените инвестиции, свързани с екологията, социалното въздействие и корпоративната отговорност на ръководството, които трябва да подобряват възвращаемостта за собствениците, като се снижава риска при инвестициите и целта е да се увеличи стойността. Екологичните фактори са като управител на природата относно наблюдаваните промени в климата, изпусканите отровни емисии и парниковия ефект, социалната насоченост е по отношение подбора и управлението на персонала, връзките с контрагенти, безопасност на труда и др., а корпоративното управление касае подготовката и възможностите, и качества на ръководство, възнаграждения, извършването на одит и контрол, както и осигуряване на откритост и достъп до управлението и т.н.

ESG е рамка за разглеждане как компанията въздейства върху околната среда и обществото, като ръководителите за да улеснят бизнеса, трябва да обмислят въздействието на посочените три фактора, за да улеснят интеграцията на рамката. Ще бъде добре всеки бизнес да мине през определен процес, за да определи важните теми през призмата на ESG и да планира бъдещето за своя бизнес, което да отговаря на променящата се бизнес среда.

ESG се осъществява чрез прилагане на стандарти и на съответна отчетност, като се базира на Директивата за докладване на корпоративната устойчивост (CSRD), която указва от 01.01.2024 г. организациите имащи над 250 назначени и/или оборот надвишаващ 40 000 000 евро, да изготвят доклади какво е ESG въздействие. Съществен е и Регламента за разкриване на устойчиви финанси (SFDR), даващ възможност на инвеститори, да насочат усилията си към въздействието върху природата, социалното въздействие и проблемите в управлението. Съществува и Директива за нелоялните търговски практики (UCPD), за защита на различните потребители от разни подвеждания и измами от търговци. Налице е и Таксономия на ЕС, за създаване на различни параметри с които да се измерва степента на устойчивост на различните процеси и дейности.

Регулаторът, който стои зад ESG, Европейската зелена сделка, цели да превърне Европа в климатично неутрален континент в близките години. Основният момент е Европейския инвестиционен план, който може да осигури около трилион евро инвестиции в тази посока до 2030г.

Ключови думи: екология, стандарти, счетоводно отчитане, околна среда, управление

1. ВЪВЕДЕНИЕ

С развитието на бизнеса и технологиите в световен мащаб, все по-ясно се вижда увеличението на разходите в компаниите за дейности по опазване на околната среда. В голяма част от развитите западни страни от около 50 години, първоначално плахо и неуверено, а напоследък с широк размах се провеждат различни изследвания за обхващане влиянието на бизнеса за различните екологични проблеми и техните параметри. Все повече изследвания и опит доказват увеличените разходи за природозащитни дейности, които увеличават риска от грешки относно финансовото състояние на дадена организация. В средата на миналия век се поставя началото на сериозните изследвания в областта на екологичното счетоводство от Робърт Грей в Шотландия. По късно екологичното счетоводство се развива с бързи темпове, като счетоводството на околната среда започва да се свързва със социалната отчетност и изготвянето на екологични счетоводни отчети, като в края на миналия век се прилага и счетоводство на устойчивото развитие. Разбира се като всичко ново и непознато, екологичното счетоводство, или счетоводство на устойчивото развитие не се приема от широките кръгове на

теоретичите и практики занимаващи се с „истинско счетоводство“, създадено от Л. Пачиоли.

В първото издание за България в тази област на Н. Кьосева, „Въведение в екологичното и социално счетоводство“ от 2014г., екологичното счетоводство се представя „като необходимост с морална и технологична страна и основно средство за бизнес комуникация, като и набор от инструменти за събиране обработка и оценка на счетоводна информация необходима за вземане на добри решения екологичен и социален бизнес.“

Според Р. Грей, социалното счетоводство е особена сметка на организацията за социални и екологични разходи, като взаимодействие между служител, общност, клиенти и други заинтересовани страни.

Н. Кьосева свързва социалното счетоводство със социалните и екологични последици, подобряването или намаляването на тези последици и разработването на нови методи за счетоводство за създаване на по-добри резултати в социален и екологичен аспект в организациите.

2. ВЪЗНИКВАНЕ НА ESG

През 2019 г., малко преди да избухне пандемията от коронавирус, Европейската комисия въведе т.н. Зелена сделка, и тогава много малко хора вярваха, че могат да се постигнат целите, заложи в документа, които могат да преобразят икономиката на ЕС, така че тя да започне да работи по устойчив начин и да стане въглеродно неутрална до 2050

В същото време до към 2015г. се смяташе, целта на бизнеса, който инвестира е да увеличава приходите и бърза възвращаемост за собствениците, като не се отчиташе как всичко това въздейства на природата в социален и екологичен аспект.

След 2021 г. вече е налице пренастройване на бизнеса, а и кризите напоследък принудиха много компании да се откажат от досегашната си практика и да се съобразяват с интересите на обществото, като се обръща повече внимание на социалната отговорност в организацията като все повече се налага понятието за

корпоративно управление съобразено със опазването на природата, социална заинтересованост към компанията - ESG, което да доведе до пресметнато и отговорно влягане на средства.

Предполага се, че появата на ESG е навременна, като бизнеса трябва да се съобразява какво и къде инвестира за да осигури възвращаемост и доходи за всички които участват в процеса от компанията в т.ч. и обществото, по отношение на екологията.

Прието е, че ESG се базира на следните условия или фактори с които да се преценява за устойчивостта на направените инвестиции – **екология, социална насоченост и мениджмънт отговорен корпоративното управление.**

ESG е обща рамка за разглеждане на въздействието на организациите върху околната среда и качеството на управление, затова когато всяка компания оцени своето въздействие през призмата на ESG, ще може да планира развитието си за да отговори на промените и регулациите и тази насока. А регулаторния натиск върху ESG е Зелената сделка, имаща за цел да превърне Европа в климатично неутрален континент до 2050г. с „отпускането“ на над 1 трилион евро устойчиви инвестиции до 2030г. за прехода към тази неутралност.

На глобално ниво все повече започва да се обръща внимание на влиянието и отражението на всеки бизнес върху околната среда и широкия кръг от заинтересовани лица, като служители, клиенти, доставчици, общественост, институции и др. По този начин важност придобиват и широк кръг показатели, които се определят като нефинансови.

Европейският съюз също отделя значително внимание на въпросите за устойчивост на бизнеса, които са обвързани и с амбициозните законодателни инициативи във връзка с така наречената „Зелена сделка“ и постигането на кръгова икономика. По отношение на ESG политиките си, Европейският съюз е формирал като основни насоки:

- пренасочване на капиталовите потоци към по-устойчива икономика;
- интегриране на устойчивостта в управлението на риска;
- насърчаване на прозрачност и дългосрочност.

3. ВЪВЕЖДАНЕ НА ESG СТАНДАРТИ И ДОКЛАДИ

Стандартите и съответната отчетност са заложили в четири акта на ЕС – два регламента и две директиви, посочени вече по-горе.

Според тях бизнесът се задължава да подава отчети относно спазването и изпълнението на ESG изискванията отчети. Първите компании задължени да се отчетат са около 50 000, имащи над 250 назначени и оборот от 40 000 000 евро, или акциите им са допуснати на борсата. Те ще докладват как спазват съответните влезли в сила стандарти след 01.01.24г. за „съобразено с екологията, социална насоченост и съвременно управление на корпорацията. Последствие се очаква това да стане задължително и за организациите с по-малко служители и оборот от посочените вече.

Независимо от бързането основния проблем е, че все още има много неясноти как точно да се прилагат и оценят различните стандарти.

Докладите за спазването на ESG изискванията трябва да са част от годишните нефинансови отчети, в които се съдържат и различни контролируеми параметри, както и да получат съответна заверка от съответни одитори.

Докладите трябва да включват множество критерии, които ще покриват и трите области от съкращението ESG – екологичен, социален, управленски аспект.

За екологичните показатели, това ще са система от основни измерители на въздействието на компанията върху околната среда, като колко енергия ползва бизнесът и каква част от нея е от възобновяеми източници, колко и какви горива се използват, какъв е въглеродният отпечатък при производството и доставката на даден продукт и така нататък. Компанията ще трябва да отчетат и какви мерки предприемат за намаляване на замърсяването от транспортните си дейности или за компенсация на присъщите за дейността емисии, които няма как да намалят.

Социалният елемент ще покрива фактори като справедливо заплащане на служители и доставчици, дали компанията има подизпълнители, които използват детски или нерегламентиран труд, какви са политиките за защита на правата на служителите и за интегриране на малцинствени и социално уязвими групи в компанията.

Третият елемент – корпоративното управление, осигурява прозрачност на процесите на вземане на решения в дадена компания, как тя се управлява и дали управленските решения вземат под внимание в достатъчна степен потребностите на различните заинтересовани групи - служители, партньори, клиенти, местни общности и др.

На базата на докладите и на данните в тях, компаниите ще формират т.н. „ESG рейтинг“, фокусиран не върху финансовите резултати, а върху политиките за устойчивост на компанията и реалното им изпълнение. Така инвеститорите ще получават информация доколко една компания е отговорна към околната среда, обществото, служителите и така нататък.

В тази насока през Януари 2023 г. влезна в сила Директива (ЕС) 2022/2464 от 14 декември 2022 година по отношение на отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта, позната още като Директива CSRD (от английски Corporate Sustainability Reporting Directive). Този акт изменя досега действащите задължения за докладване по Директива 2013/34/ЕС, позната още като Директива NFRD (от английски Non-Financial Reporting Directive). Директива NFRD, задължаваше докладването на нефинансова информация от дружествата с повече от 500 служители от така наречен публичен интерес - чиито акции се търгуват на регулирани борси, финансови институции, застрахователни компании и други изрично посочени на национално ниво.

Промяната може да бъде обобщена в следните основни посоки:

разширява се обхватът на задължителното отчитане на ESG по отношение на големи компании и МСП, регистрирани на регулирани пазари;

- въвежда се изискване за външен одит за ESG докладите;

- въвеждат се задължителни ESG стандарти с по-подробни изисквания за докладване;

Директива CSRD предвижда етапен подход към дружествата, които трябва да докладват съгласно новите правила.

Първият етап както се спомена вече засяга всички дружества, които и към момента попадат в обхвата на Директива NFRD. Те ще трябва да започнат да изготвят доклади от финансовата 2024 г., като публикуват първия си доклад съгласно новите правила през 2025 г.

Вторият етап засяга големи дружества, които не са от публичен интерес (не са попадали досега в обхвата на Директива NFRD). Те ще трябва да започнат да изготвят доклади от финансовата 2025 г., като публикуват първия си доклад съгласно новите правила през 2026 г. Такова задължение ще възниква, ако дружеството покрива поне два от трите предвидени критерия, а именно:

- обща сума на баланса: 20 милиона евро;

- нетен оборот: 40 милиона евро;

- среден брой на служителите през финансовата година: 250

Трети етап засяга малки и средни предприятия, чиито акции се търгуват на регулирани борси и които не са микропредприятия, както и малки и несложни институции (кредитни институции) съгласно Регламент (ЕС) № 575/2013. Те ще трябва да започнат да изготвят доклади от финансовата 2026 г., като публикуват първия си доклад съгласно новите правила през 2027 г.

Всички тези новости и предизвикателства бяха и предмет на конференция ACCA и ИДЕС, проведена в София на 19.10.23г. на тема „Устойчиво развитие: обучение, отчитане, изразяване на сигурност“, на която беше обсъдено предстоящото отчитане на екологичното, социално и корпоративно управление (ESG)

Въпросите за отчитането на ESG политиките обаче все още нямат съответната яснота за приложение и е слабо засегната - това е и констатацията от провела се в София съвместна конференция на Института на дипломираните експерт-счетоводители в България (ИДЕС) и международната Асоциация на сертифицираните експерт счетоводители (ACCA), която и препоръча бизнесът и контролиращите органи трябва да започнат да се подготвят отсега за разширените изисквания за отчитане, за да няма сътресения за бизнеса, а да не се разчита само на счетоводството.

Живеем в извънредна климатична ситуация и разбирането на екологичните и социални рискове става все по-важно за инвестиционните решения. ESG критериите се превърнаха в съществена част от всяко управление на риска, тъй като не само помагат на организацията да има положително въздействие върху света, но отчитането на ESG също показва, че има положително въздействие и върху самата организация. Компаниите, които нямат въведена ефективна стратегия за отчитане на ESG, рискуват да пропуснат бизнес възможности и да се оставят уязвими на ESG рискове. Ето защо отчитането на ESG е важно и се очаква да :

-Помага ви да идентифицирате уязвимостите и рисковете навреме

-Намалява оперативните разходи

-Изгражда позитивен имидж на бранда

-Помага да останете релевантни на бързо променящия се пазар

Приетите промени изкараха счетоводните практики на ESG в остър фокус, водени от законодателството за изменението на климата, за да се постигне нетна нула. Крайният срок до 2050 г., договорен от 193-те страни, които са подписали Парижкото споразумение, като вече засяга по-големите мултинационални корпорации, които променят начина си на работа.

Към момента са приети два основни набора стандарти за ESG:

-Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ESRS) в ЕС

-и два нови международни стандарта за финансово отчитане (IFRS), които се прилагат в международен план.

ESRS включва общо 12 проекта на стандарти, два от които покриват общи изисквания, докато останалите 10 се фокусират върху конкретни въпроси на ESG.

Те възприемат това, което е известно като подход „отвътре навън“ към докладването, разглеждайки не само финансовото въздействие, което ESG въпросите могат да имат върху дадено предприятие, но и въздействието, което собствените му дейности имат върху по-широката среда или по-широк кръг от заинтересовани страни.

Очакванията са стандартите да станат задължителни за повече компании през следващите години. На този етап също така изглежда, че субекти, които работят в ЕС, ще бъдат включени, ако отговарят на определени критерии, дори ако са базирани извън него.

В световен мащаб Международният съвет по стандарти за устойчивост (ISSB) изготви два стандарта, МСФО S1 и S2, обхващащи общи и свързани с климата оповестявания. В сравнение с ESRS, тези стандарти възприемат по-скоро подход „отвън навътре“, като се фокусират главно върху финансовото въздействие на въпросите на ESG върху стойността на предприятието на предприятието. Те използват само традиционната финансова същественост.

Според Стюарт Браун - Член на Kreston Global ESG комитет, ръководител на техническия отдел и съответствие в Duncan & Toplis, когато тези стандарти влязат в сила, счетоводните фирми ще трябва да отговарят на изискванията за отчитане на ESG, които законово се прилагат в тяхната юрисдикция. Това е абсолютният минимум, който фирмите ще трябва да направят и няма да се прилага за всички бизнеси наведнъж – но в действителност заинтересованите страни ще започнат да оказват натиск върху фирми от всякакъв размер и всички индустрии да докладват своите ESG дейности и да управляват бизнеса си по ESG-положителен начин.

Фирмите също така трябва да гарантират, че познанията им относно изискванията за отчитане на ESG са актуални, за да могат да съветват своите клиенти. Това е непрекъснато разрастваща се област и фирмите ще пропуснат възможност, ако не могат да предоставят тази услуга.

Счетоводните фирми – и по-специално одиторите – също са в добра позиция да подкрепят бизнеса в усилията му да избегнат зеленото измиване. Одиторите са свикнали да анализират критично информацията, да приемат скептична гледна точка, когато е необходимо, и да докладват своите констатации и мнения. Те може вече да подчертават „друга информация“, за която знаят, че не съответства на финансовите данни като част от одиторския доклад

Въвеждането обаче на ESG регулациите може да доведе и до т.н. „зелено изпиране“ (Greenwashing), което ще доведе до използването на подвеждащи реклами, етикетиране и други маркетингови стратегии, целящи да убедят потребителите, че дадена услуга или продукт е „по-зелена“ или екологично съобразна, отколкото е в действителност.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За момента ESG е просто добре окомплектована рамка и цел, която ако бъде реализирана, ще се отвори един цял нов сегмент във всеки бизнес, който да се занимава с дейности като отчитане на емисии, замърсяване, управление на ресурси или дори човешки права и уисълболоинг. Всички те, общо взето, са под егидата на това да направят най-енергоемката и влиятелна част от бизнеса по-зелена и по-устойчива. Чрез директна регулации - ежегодно.

За България промените са от също толкова голямо значение, колкото за другите страни в Европейския съюз, и това поставя редица въпроси пред бизнеса. Твърде е възможно по стар български обичай институциите у нас да изчакат до последния момент и бизнесът да не обърне съществено внимание, което просто ще доведе до по-голямо объркване и неяснота какво ще се случва през следващата година.

Реалността е, че българският парламент трябва да транспонира през 2024 г. директивата **CSRD**, която е **най-големият носител на ESG бизнес регулации и според която ще трябва да се докладва занапред**. Тя има потенциал да промени немалко индустрията и производство, но дори и да не го направи веднага, носи значителен обем инициативи, с които бизнесът ще трябва да се съобразява. Ако се стигне до най-отрицателния сценарий, че компаниите трудно покриват критериите и че подобна зелена рамка е непосилна, то поне ЕС ще има ясна представа колко голямо е предизвикателството.

За момента в България регулациите са до голяма степен игнорирани. Стига се дотам дори големи компании да negliжират директивата, като много български компании, не се интересуват и очакват регулациите да

бъдат отложени във времето занаяпред, а тези, които се интересуват, просто търсят капитал от чужбина, който зависи от зелени рейтинги и показатели.

ЛИТЕРАТУРА

- Кьосева, Н. (2014). Въведение в екологичното и социално счетоводство
- Кьосева, Н. (НБУ). Балдарели М.Г. (Университет на Болоня), Балдо М.Д. (Университет на Урбино), (2017) - Environmental Accounting and Reporting. Theory and Practice (Springer)
- Кьосева, Н. (2016). (НБУ) под научната редакция на Анджело Презенца. - Geopolitics and Strategic Management in the Global Economy (IGI Global),
- Gray R., Owen D., & Maunders K. (1987). Corporate Social Reporting. Accounting and Accountability
- Jack, C. (1997). Does Environmental Management Accounting Impact on How Companies Use the natural Environment?
- Gray, R. (2000). Social and Environmental Accounting and Reporting. From Ridicule to Revolution?
- Урваши, Б., & Пол, А. (2023). Картата с показатели за устойчивост: Как да внедрим и да спечелим от неочаквани решения
- Поуг, Д. (2022). Как да се подготвим за изменението на климата: Практическо ръководство за оцеляване в хаоса
- Макдона У., & Браунгарт, М. (2023). Урсycle: Отвъд устойчивостта – Проектиране за изобилие
- <https://www.kreston.com/bg> 2023
- <https://redlink.bg> 2023
- <https://money.bg> 2023
- <https://www.bloombergtv.bg> 2023
- <https://www.economic.bg> 2023
- <https://www.tbmagazine.net> , 2023
- <https://progressive.bg/> 2023